

האמת יורה דרכו

ראינו בשבוע זה שהרבה אנשים נתאספו לקנאות קנאת ה' צבאות שהרגישו וטענו שיש כת חדשה שיצאו מן הדת ויש חיוב להרחיקם מכלל ישראל, וצעקו על זה לשם שמים, וחושבים שהם עושים עבודת קנאות דקדושה כפינחס בשעתו, והם כמו היעב"ץ ושאר הגדולים שיצאו אז לקנאות קנאת ה' צבאות כנגד כת ש"ץ.

והנה אף אם מחשבתם וכוונתם רצויה וחושבים שעושים בזה רצונו יתברך, אך **אעפ"כ עדיין אין מעשיהם רצויים**, כי באמת צריך לדעת שגם בזמן היעב"ץ ושאר הגדולים דאז לפני שפסלו שום אחד מישראל וכל שכן ציבור מישראל, היה כל מעשיהם על פי בית דין ושולחן ערוך, אבל מי שפוסל את השני שלא על פי הלכה ובית דין, **כבר האריכו חז"ל בערכין ט"ו ע"ב שענשם יותר גדול מכל הג' עבירות החמורות**, וע' בבא בתרא קס"ד ע"ב.

והנה גם לפי דבריהם של המעוררים הנ"ל, שמצאו במנהיג של הקהילה דברי אפיקורסות ועבירות חמורות ח"ו, אין בזה שום היתר כלל להתיר דמם של כל הקהילה ולבזות אותם, ולומר שיש להם דין של אפיקורסים, כי אפילו אם היו סוברים כמו רבם מ"מ אין נחשבים עי"כ אפיקורסים, רק כמו מוטעים. ואפילו המנהיג שלהם בעצמו, לו יהא שעשה עבירות חמורות או דיבר דברי אפיקורסות, מ"מ כל זמן שאין בית דין מתירין בו ומעמידים אותו על טעותו ואינו שומע להם, אין לו דין אפיקורס כמבואר בחזו"א (יו"ד סי' ב' אות כ"ח) עי"ש שהביא דברי הרמב"ם פ"ג ממרים ה"ג דגם בכופר בעיקר בניהם ותלמידיהם חשיבי כאנוסים ותינוק שנשבה, ובהגה"מ פ"ו מהל' דעות כתב דאין רשאים לשנאתו אלא אחר שאינו מקבל תוכחה, ובסוף ספר אהבת חסד פוסק החפץ חיים בשם הגר"י מולין שאין אנו יודעים להוכיח ודיינינן להו כאנוסים, ע"כ מדברי החזו"א שם. ולכך כתב שם לעיל מניה בסי' ב' אות ט"ז דהיום אפילו אפיקורסים אמיתיים עלינו להחזירם בעבותות אהבה להעמידם בקרן אורה עד כמה שידינו מגעת.

וכבר כתב הראב"ד (על הרמב"ם פ"ג מהל' תשובה ה"ז) וכן הוא דעת כל הפוסקים שמי שנכשל בדעות מופסדות על ידי טעותו בעיון בדברי תורה, אין זה נחשב כאפיקורס, והרבה גדולים וטובים מהרמב"ם נכשלו מפני אגדות המשבשות הדעות, ואין הם נקראים אפיקורסים. וכ"כ הגר"א וסרמן בקובץ מאמרים (מאמר שיבוש הדעות) שגם הרמב"ם מודה להראב"ד שאם טועה בהבנת הכתובים הרי הוא כאומר מותר ודינו כשוגג, עי"ש. וע' רמ"ק (פרדס רימונים שער עשר ולא תשע פ"ט), שו"ת הרדב"ז (ח"ד סימן אלף רנ"ח) והחסיד יעב"ץ בספר החיים סו"פ חמישי. ובעיקרים (מאמר ראשון פ"ב).

ולכן באו ונעשה תשובה להשי"ת באמת, וכבר אמרו חז"ל (ב"מ נ"ט ע"א, סנהדרין ק"ז ע"א) בדוד המלך שדיברו עליו שבא על אשת איש, ואמר להם **שהבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא**, ומי שמבזה פני חבריו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. ולכן צריך לדעת שכל אלו המתקשרים לאותו כת המבזים בליצנות יומם ולילה את הרב של אותה קהילה ואת כל האנשים יראי ה' של אותה קהילה, אפילו לו יהא שכוונתם לשמים, הם נכשלים בחטא הרבה יותר חמור מכל העבירות שהם אומרים על אותו מנהיג, כי אין להם חלק לעולם הבא, ואין להם שום היתר לדבר עליו קודם שבית דין התרו בו ואינו חוזר בו, וכל שכן לפי פסק החפץ חיים המובא בחזו"א הנ"ל שאין היום תוכחה ולכן אין שום אחד נחשב אפיקורס, וכל שכן כאשר טעותו בא מלימוד התורה, ואף שבדאי אם באמת טעה, צריך לתקן כל טעותיו וכל ההתנהגות צריך להיות על פי הלכה, מ"מ המבזה אותו אין לו חלק לעוה"ב, ואין דומה כלל לכת ש"ץ שבאותו הדור התרו בהם ולא רצו לחזור

בהם עד שהוציאו אותם מכלל ישראל. ובפרט כאשר מבזים קהילה שלמה שבכללם הרבה אנשים צדיקים וחרדים לדבר ה', ואפילו אותם שטועים הם תמימים, ולא שייך לכלול אותם ח"ו בכלל אפיקורסים.

ובכלל לא שייך לפסוק הנהגה לכלל הציבור בלא בית דין מומחה, וכמו בזמן כת ש"ץ שעמדו בית דין מכל גדולי הדור כדי לפסוק כנגדו, ולא שייך כלל שיקומו אנשים ויפסקו הנהגה כזאת להרחיק קהילה שלמה מישראל, בלי שום פסק בית דין ששמעו ב' הצדדים וחקרו וביררו היטב ופסקו על פי דין תורתנו הקדושה.

ואפילו בענין כת פראנק שהיה חלק מכת ש"ץ, כתב הגה"ק מקמארנא ז"ל בסוף ספר דברים שהבעש"ט אמר שאף שעל פי הלכה צריך להרחיקם מכלל ישראל על פי הוראת ר' חיים כהן ושאר גדולי הדור, מ"מ עדיף שפי להחזירם בתשובה, כי כל זמן שהאבר מקושר יכולים לתקן, ואמר שהשכינה הק' מיללת על זה.

ועכ"פ על כל אחד ואחד מאתנו לעשות תשובה שלמה ולא ללכת בדרך של ליצנות והלבנת פנים, אלא בדרך שהנחיל לנו רבה"ק שלא לסטות אף מסעיף קטן בשולחן ערוך, וכולנו יחד נחזור בתשובה ונזהר כל אחד בכבוד חברו, וללכת רק בדעות האמיתיות על פי חז"ל, ואם רואים שחבר אחד נכשל בטעות באיזה דעה כוזבת, נחזיר אותו בתשובה בעבותות אהבה עד כמה שידינו מגעת, ולא נכשל ח"ו בעון הלבנת פנים ומחלוקת שלא על פי דין תורה ולא על פי בית דין, שהוא עבירה חמורה יותר הג' עבירות החמורות ה"י, כמבואר בדברי מהרצ"א מדינוב בספר סור מרע. וז"ל: ומעתה אדברה וירוח לי, כי בוש לא יבושו והכלם לא ידעו אשר חדשים מקרוב באו והתירו לעצמם לספר לשה"ר ולדבר בגנות בעלי תורה בתוך קהל ועדה, ותולין את עצמן באילן גדול שכל המרבה לספר הרי זה משוכח, מאין הוציאו זה מן התורה, והנה חז"ל (ערכין ט"ו ע"ב) הפליגו בעונשם יותר מג' עבירות חמורות, עי' בבא בתרא (קס"ד ע"ב) דר"ש בר רבי אמר לרבי לאו אנא כתבתי, ר' יהודה חיסא כתביה, הוכיח אותו רבינו הקדוש ואמר ליה כלך מלשה"ר, מכל שכן לספר בגנות בע"ת בתוך קהל ועדה ובפרט בשבתות ויו"ט, וחושבים זה למצוה ועבודה תמה, וכ"פ הייתי מן הצועקים ואינם נענים בדבר הזה, ושמתי מחסום לפי בראותי שתולין את עצמן באילן גדול ששמעו מפיו חרפת איזה אנוש, הנה באמת שגם על המדבר יש לתמוה יהיה מי שיהיה וכו' וכו', ומהיכן התירו לעצמם כמה מגדולים לספר בתוך עם מגנות ת"ח ותלמידיהם, נעביר נא את המשא הזאת כי במקום גדולים אל תעמוד.

אך על זה אצווה ככרוכיא אשר אחריהם החזיקו חסרי הדעת וסוברים לקנאות כפינחס, ומטילין קנאה ושנאה בין איש לחברו שלא כתורה, ומטילין דופי בקדשי שמים ובפרט בשבת ויו"ט ותולין בוקי סריקי באשלי רברבי (חולין נ' ע"ב), והוא נגד הדין, שחלילה להאמין בדבר שהוא נגד התורה אפילו לנביא אמת שנתאמת נבואתו לנו, ואפילו יעמיד לנו החמה באמצע השמים ויבקע לנו את הים, חלילה להאמין לדבר הזה, הגם שהחכם אשר שומע ממנו נתאמת אצלו לצדיק גדול אם יוכל לשאלו שיורהו הדבר על פי התורה מה טוב, ובאם לא, ידחק את עצמו לדון את הרב לכף זכות, והוא לא יאבה לדבר הזה עוד עי"ש עוד באריכות. וסיים ואתם אחיי ידידי אליכם אקרא: היזהרו בזה ושימו נא דברי אלה לנגד עיניכם, ואל תשמעו לעצת החטאים האלה בנפשותם אשר גורמים כמה רעות וגזרות בעולם ח"ו, ומבטלים כו"כ תורות ותפלות מקטרוגים שלא יתקבלו ח"ו, כי קטרוג מצטרף עם קטרוג הצר הצורר בעו"ה, וכו"כ גזרות מתעוררים על שונאי ישראל, והעושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ויאיר לנו נתיב האמת והשלום בתורה ועבודה אכ"ר, עכ"ל.

ומש"כ בחפץ חיים הל' לשה"ר (כלל ד' הלכה ז') האופן שמותר לדבר על האדם לשה"ר, הוא דווקא באותו אופן שכתב, וז"ל שם: וכל אלו הדינים שכתבנו הוא דווקא באיש, אשר מנהגו ודרכו להתחרט על חטאיו, אבל אם בחנת את דרכו, כי אין פחד אלהים לנגד עיניו ותמיד יתיצב על דרך לא טוב, כמו הפורק מעליו על מלכות שמים או שאינו נזהר מעבירה אחת, אשר כל שער עמו יודעים שהיא עבירה, דהיינו בין שאותה העבירה שהוא רוצה לגלות, עשה החוטא כמה פעמים במזיד או שעבר במזיד כמה פעמים עבירה אחת המפורסמת לכל שהיא עבירה, אם כן מוכח מנה שלא מחמת שגבר יצרו עליו עבר על דברי ה' כי אם בשרירות לבו הוא הולך, ואין פחד

אלהים לנגד עיניו, לכן מותר להכלימו ולספר בגנותו בין בפניו ובין שלא בפניו. ואם הוא יעשה מעשה או ידבר דבר, ויש לשפטו לצד הזכות ולצד החוב, צריך לשפטו לצד החוב, אחרי שנתחזק לרשע גמור בשאר עניניו, וכן אמרו רבותינו "לא תונו איש את עמיתו", עם שאתך בתורה ובמצות, אל תונהו בדברים, ואשר לא שת לבו לדבר ה', מתר להכלימו במעלליו ולהודיע תועבותיו ולשפך בוז עליו, ועוד אמרו, מפרסמין את החנפים מפני חלול ה', וכל שכן אם הוכיח אותו בזה ולא חזר, דמותר לפרסמו ולגלות על חטאיו בשער בת רבים ולשפוך בוז עליו, עד שיחזור למוטב, וכמו שכתב הרמב"ם בסוף פרק ו' מהלכות דעות (הלכה ח'), אך יש לזהר שלא לשכוח פרטים אחדים המצטרפים לזה, וכתבתים בבאר מים חיים, עכ"ל.

הנה כל זה אינו שייך לעניננו כלל, כי הדבר מפורסם לכל שהמנהיג של אותו קהלה הוא אדם ירא שמים ומתמיד בתורה, ועובד את ה' מנעוריו, וכל טעותו הן בדעות והן במעשיו (אם הוא נכון מה שמרננים עליו), הרי כל זה בא מטעותו בדברי תורה, וכמו שכל המתנגדים יודעים היטב, שאפילו לפי דבריהם אין לאדם כזה דין אפיקורס אלא כטועה, ובודאי שבית דין צריכים להוכיחו ולהפרישו מכל טעויותיו, אך אין לו דין אפיקורס כלל רק כמוטעה, ואסור באיסור חמור להלבין פניו, וכבר אמרו חז"ל שאב בית דין שסרח מכסין עליו, וה"ה תלמיד חכם גדול, והמבזה אותו הרי הוא בכלל מבזה תלמידי חכם שאין רפואה למכתו, כי אפילו לו יהא שאותו ת"ח נכשל בכל אלו העוונות שאומרים עליו, כיון שהוא מוטעה מדברי תורה הרי נחשב כטועה ולא כאפיקורס. ועי"ש בחפץ חיים כלל ד' הל' ד' דת"ח ירא חטא וגבר יצרו עליו בודאי עון גדול לפרסם חטאו, וכל שכן במקום שטעה בדברי תורה בודאי אסור לדבר עליו, אלא צריך שבית דין יפרישו אותו, ואין היתר כלל לדבר עליו, עי"ש.

וגם יש איסור לשמוע לשה"ר וכל שכן לקבל הלשה"ר, ועי' היטב בחפץ חיים הל' לשה"ר כלל ו' דאין שום היתר לקבל לשה"ר, וכל המקבל לשה"ר ראוי להשליכו לכלבים (פסחים ק"ח), וגדול עונש המקבלו יותר מן האמרו (רמב"ם פ"ז ה"ג מהלכות עדות), ואף על השמיעה בלבד יש איסור מן התורה אפילו אם אין בדעתו לקבל את הדבר וכו', וכל שכן שאסור לקבל הלשה"ר ולהחליט בדעתו שהוא אמת, ואפילו במקום שהתירו לו לשמוע כאשר נוגע לו וכו', אין שום היתר לקבל הדברים ורק לחוש לדבר עד כמה שנוגע לו, ואפילו כאשר יודע שהוא אמת מצוה עליו לדון אותו לכף זכות וכו', וכל זה אפילו אם הסיפור היה על איש בינוני, וכל שכן אם הסיפור היה על איש ירא אלקים שעליו שייך יותר מצות עשה דבצדק תשפוט עמיתך וכו', עי"ש ב.

ואמרו חז"ל (במדבר רבה י"ח ג') שעון המחלוקת יותר חמור מכל העבירות שבתורה, שנפרעין ממנו ומבניו כמו שהיה בעדת קרח (ועי' חפץ חיים שמירת הלשון ח"א שער הזכירה פט"ו), ובגמ' (סנהדרין ק"י ע"א) שעובר על לאו 'ולא יהיה כקרח וכעדתו', וכ"כ בסה"מ להרמב"ם (מצוה מ"ה) ובסמ"ג (ל"ת קנ"ז).

ועכשיו שממשמשים ובאים ימי החנוכה, וכבר כתב הרמב"ם שכל התורה לא ניתנה אלא לעשות שלום בעולם שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, ואין עוז אלא תורה, וה' יזכנו לעבדו בלבב שלם ולהרבות שלום בעולם.